

PAAUGLYSTĖ – PERMAINŲ METAS

Paauglystė – pats gražiausias, bet kartu ir pats sunkiausias vaiko raidos etapas.

Vaikas įžengia į amžių, kuris vadinamas **“pereinamuoju”, “sunki”, “kritiniu”**... Šiais žodžiais norima pabrėžti, kaip sudėtingai vaiko asmenybė rutuliojasi, kol subręsta, kaip sunku tėvams ir pedagogams sukurti tinkamus santykius su paaugliu, deramai reaguoti į konkrečią situaciją.

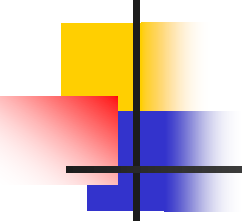
Paauglystės amžiaus ribos yra labai sąlygiškos, dauguma autorių nurodo jas esant tarp **12** ir **18** metų.

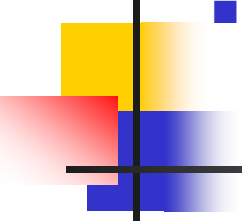
Psichologiniu požiūriu paauglystė baigiasi tada, kai individas suranda savo tapatumą, susikuria savo vertybių sistemą, sugeba užmegzti ir palaikyti tarpusavio draugystės ir meilės santykius, numato ateities perspektyvą.

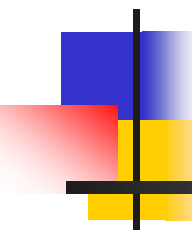
Apie paauglio išgyvenamą brandumo jausmą galima spręsti pagal tokius kriterijus:

- **Paauglys nori ir reikalauja, kad ir kiti su juo elgtųsi ne kaip su vaiku, o kaip su suaugusiuoju.** Tai reiškia, kad suaugusieji turi jį gerbti, pasitikėti, būti taktiški, pripažinti jo orumą. Vaiko nelygybė bendraujant su suaugusiais pagrįsta vaiko nesavarankiškumu, priklausymu nuo suaugusiųjų. Pasijutęs esąs jau suaugęs, paauglys trokšta ir laukia, kad visi apie jį taip manytų.

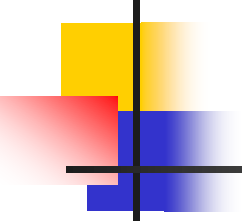
-
- **Paauglys stengiasi užsitikrinti tam tikrą veiklos savarankiškumą,** apginti kai kurias savo gyvenimo sritis nuo suaugusiųjų kišimosi. Tai gali būti santykiai su draugais, laisvalaikio leidimas, pamokų mokymasis. Jeigu tėvai laiku nepakeičia savo santykių su augančiais vaikais, tai tam tikrame etape jie neišvengiamai susiduria su šaltumu ir abejingumu, o kartais ir atviru priešišku. Paauglys visomis jėgomis siekia savarankiškumo bei nepriklausomybės.

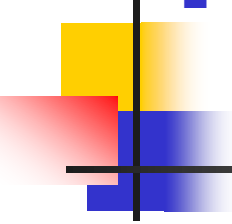

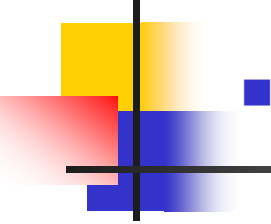
- **Paauglys nori turėti savo elgesio nuostatas, tam tikras pažiūras,** įvykių vertinimą, gali ginti savo nuomonę tuo klausimu, nors suaugusieji arba draugai prieštarautų. Paauglys ima analizuoti suaugusiųjų elgesį, lyginti jų poelgius su suvokiamomis moralės normomis, stebėti vienmečius bei suaugusius ir ieškoti modelio savo asmenybei. Akivaizdžiausi yra išoriniai suaugusiųjų bruožai, todėl paaugliai juos noriai mėgdžioja (berniukai pradeda rūkyti, mergaitės susirūpina savo išvaizda, puošiasi). Mėgdžiojimo pavyzdžiu gali būti pasirinkti ir "anksti subrendę" pažįstami vaikai, kažkuo imponuojantys pažįstami suaugusieji, kino žvaigždės ir knygų herojai. Taip autoritetu gali tapti neigiami "herojai", kurie imponuoja kokiomis nors patraukliomis savybėmis – jėga, gražia išvaizda, linksmu gyvenimo stiliumi, kurios žavi paauglį. Labai vertinama fizinė jėga.

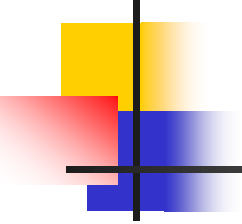

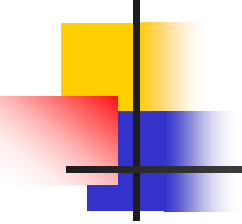
**Svarbiausias suaugusiųjų
uždavinys – padėti, o ne
trukdyti paaugliui atrasti
save. Paauglio tapatumo
formavimuisi didelę įtaką turi
visuomenė,
šeima,
draugai.**

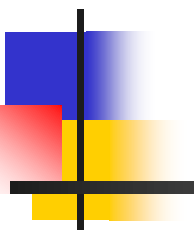
-
-
- **VISUOMENĖS ĮTAKA.** Visuomenė tapatumui ieškoti pateikia laiko išbandytas **vertybes, socialines struktūras arba papročius**, kurie padeda pereiti iš vaikystės į suaugusiųjų pasaulį.

-
- **BENDRAAMŽIŲ ĮTAKA.** Paauglystė – tai laikas, kuriam būdinga vis didėjanti bendraamžių ir mažėjanti tėvų įtaka. Bendravimas su draugais kartais toks svarbus, kad mokymasis nustumiamas į antrą vietą, o galimybė pabendrauti su motina ar tėvu vis mažiau patraukli. Paauglys nutolsta nuo tėvų, nenoriai pasakoja apie save, veržiasi iš namų pas draugus. Suaugusieji, bandantys apriboti paauglio bendravimą su draugais, dažniausiai susiduria su jo ryškiu priešingumu. **Bendravimas su bendraamžiais tuo intensyvesnis, kuo sudėtingesni paauglio santykiai su suaugusiaisiais. Tikimasi, kad bendraamžiai priims, pripažins, įvertins, mylės...**
 - Draugyste su priešingos lyties asmeniu pradedama domėtis apie 11-13 metus, tačiau bendravimas būdingesnis 14-15 metų paaugliams. Aišku, kad bendravimas priklauso ne vien tik nuo amžiaus, bet ir nuo santykių šeimoje, draugų "švietimo", paauglio asmenybės savybių.

-
- **ŠEIMOS ĮTAKA.** Šeima yra pirmoji socialinė grupė, su kuria vaikas labai glaudžiai susijęs nuo pat kūdikystės. Šeimos viena nuo kitos skiriasi auklėjimo tikslais, normomis, įsitikinimais, nuostatomis. Auklėjimo nuostatos sudaro auklėjimo stilių, kuris priklauso nuo tėvų išsilavinimo, šeimos socialinių, kultūrinių normų, pedagoginės intuicijos. Nuo tėvų elgesio su paaugliais stiliaus labai priklauso kaip sėkmingai paauglys išspręs tapatumo krizes. Tėvų orientaciją į paauglius galima suskirstyti į septynias kategorijas:

-
- **Autoritarinis stilius.** Nors paauglys gali reikšti savo nuomonę, bet tėvai visada priima galutinį sprendimą, remdamiesi savo pačių nuomone.
 - **Autokratinis stilius.** Paaugliui neleidžiama reikšti savo nuomonės arba priimti bet kokius sprendimus.
 - **Demokratinis stilius.** Paauglys laisvai dalyvauja diskusijose apie problemas, susijusias su jo elgesiu, tačiau galutines išvadas dažniausiai suformuluoja tėvai ir visada sprendimas priklauso nuo jų pritarimo.

-
- **Lygiateisiškumo stilius.** Tėvai ir paaugliai, priimdami sprendimus, dalyvauja vienodai.
 - **Viską leidžiantis stilius.** Paauglys, formuluodamas sprendimus, užima aktyvesnę ir įtakingesnę poziciją. Jis atsižvelgia į tėvų nuomonę, bet ne visada jos laikosi.
 - **Nesikišimo stilius.** Paauglys, priimdamas sprendimus, pats nusprendžia, laikytis jam tėvų norų ar ignoruoti juos.
 - **Ignoravimo stilius.** Tėvai ne vaidina jokio vaidmens, nesidomi paaugliu ir visai nevadovauja jo elgesiui.

Jeigu Jums pavyks kartu su savo paaugliu sukurti ir nustatyti bešališkas elgesio ribas – turėsite tvirtą ir šiltą emocinį ryšį su juo. Tai garantuos tinkamiausias sąlygas paauglio asmenybės augimui.

Parengė psychologė
Sandra Dulinskienė